

DOI: 10.7251/GFP1909241S

UDC: 340.142:342.565.2(497.6)

Sudska praksa*Datum prijema rada:*
06. mart 2019.*Datum prihvatanja rada:*
05. maj 2019.*Prof. dr***Marina M. Simović***sekretar Ombudsmena za djecu Republike Srpske i docent na Fakultetu pravnih nauka Univerziteta „Apeiron“ u Banjoj Luci***Praksa Ustavnog suda Bosne i Hercegovine****PRAVO NA SLOBODU I SIGURNOST LIČNOSTI**

Nema kršenja prava na slobodu i sigurnost ličnosti iz člana II/3d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jer je sud odluku o određivanju pritvora apelantu donio nakon što je utvrdio postojanje osnovane sumnje da je apelant počinio krivično djelo za koje se tereti o čemu je dao odgovarajuće i relevantno obrazloženje, te nakon što je utvrdio da postoje okolnosti koje ukazuju na opasnost od apelantovog bjekstva, o čemu je dao konkretno obrazloženje koje je relevantno i dovoljno da opravda produžavanje pritvora apelantu.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud podsjeća da se opasnost od bjekstva mora ocjenjivati s obzirom na brojne relevantne faktore koji mogu da potvrde postojanje opasnosti od bjekstva ili da je učine toliko slabom da ne može opravdati pritvor za vrijeme trajanja suđenja (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Yağcı i Sargın protiv Turske*, 8. juni 1995. godine, stav 52, Serija A, broj 319A). Opasnost od bjekstva mora se cijeliti u vezi s faktorima koji se tiču karaktera osobe u pitanju, njenog morala, doma, zanimanja, imovine, porodičnih veza i svih drugih vrsta veza sa zemljom u kojoj joj se sudi. Očekivanje teže kazne i težina dokaza mogu biti relevantni, ali to nije odlučujuće i mogućnost dobijanja garancija može biti korištena za neutralizaciju rizika od bjekstva (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Neumeister protiv Austrije*, 27. juni 1968. godina, stav 10, Serija A, broj 8).

Iz obrazloženja osporenih rješenja proizlazi da je zaključak o postojanju opasnosti od bjekstva cijinen s obzirom na činjenicu da je apelant napustio svoje prebivalište odmah nakon izvršenja krivičnog djela i otišao u Saveznu Republiku Njemačku, gdje mu živi porodica, to se zaposlio i kako sam ističe nema namjeru da se vrati i živi u zavičaju. Osim toga, kako je navedeno, na osnovu vještačenja telefona utvrđeno je da je apelant u periodu od 22. septembra do 4. oktobra 2014. ostvarivao telefonske kontakte sa saizvršiocem, inače svojim ujakom, pravilno zaključujući da je on zbog toga znao da je B. uhapšen zbog čega se nije ni vraćao iz Njemačke. I prema stavu Vrhovnog suda, opravdano se ovakvo ponašanje cijeni kao bjekstvo, jer i sam apelant priznaje da se ne namjerava vratiti u mjesto prebivališta.

Ustavni sud zapaža da ove navode apelant osporava, ali Ustavni sud smatra da u ovoj fazi postupka nije njegov zadatak da preispituje tačnost ovih navoda, već je to zadatak suda koji odlučuje o mjeri

prিতvora, jer je taj sud u boljoj poziciji da sagleda ukupnu situaciju i procijeni sve okolnosti. Pored toga, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi ocijenili neosnovanom i apelantovu tvrdnju da nema namjeru otići iz BiH jer mu je putna isprava deponovana u Kazneno-popravni zavod Tunjice. Stoga, Ustavni sud smatra da sve navedene okolnosti, posmatrane u svojoj cjelokupnosti, ukazuju da su postojali relevantni i dovoljni razlozi za zaključak da su se stekli uslovi iz člana 197 stav 1 tačka a) Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 53/12) za produženje pritvora apelantu.

Osim toga, Ustavni sud zapaža da iz obrazloženja osporenih odluka proizilazi da su Okružni sud i Vrhovni sud razmotrili mogućnost izricanja mjera zabrane apelantu, ali da su zaključili da se postojanje posebnog razloga zbog kojih je apelantu produžen pritvor, ne može otkloniti nekom drugom zakonom propisanom mjerom koja je blaža od pritvora.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-5185/17 od 17. januara 2018. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Radni odnosi

Ne postoji kršenje prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada su redovni sudovi u osporenim odlukama pravilno primijenili procesno i materijalno pravo o čemu su dali detaljno i jasno obrazloženje koje Ustavni sud ne smatra proizvoljnim.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je u predmetnom postupku, apelant tužbenim zahtjevom tražio da se tuženi obaveže da apelantu uspostavi radnopravni status za precizirani vremenski period, te isplatu neisplaćenih plata i toplog obroka, naknade za prevoz na posao i s posla, kao i neuplaćenih doprinosa, te da su redovni sudovi na sve tri instance bili saglasni da je apelantov tužbeni zahtjev neosnovan. Naime, Vrhovni sud, koji je u konkretnom slučaju donio konačnu odluku, ispitivao je nižestepene odluke u skladu relevantnih odredaba Zakona o radnim odnosima i platama, kao *lex specialis*, i to odredaba čl. 112., 114, 118, 136 137 koje se shodno članu 168 stav (4) Zakona o radnim odnosima i platama službenika tijela uprave u Federaciji BiH („Službene novine Federacije BiH“ broj 13/98), primjenjuju i na zaposlene u oružanim snagama, utvrdivši da su nižestepene odluke donesene u skladu sa citiranim zakonskim odredbama. U vez s tim, Vrhovni sud je potvrdio stav nižestepenih sudova da apelant nije u skladu sa odredbama člana 136 Zakona o radnim odnosima i platama izjavio prigovor protiv rješenja FMO od 6. decembra 2000. godine za koje smatra da je povrijeđeno njegovo pravo iz radnog odnosa, odnosno nije blagovremeno podnio tužbu protiv navedenog rješenja i zatražio sudsku zaštitu svojih prava shodno odredbama člana 137 Zakona o radnim odnosima i platama.

Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi, odlučujući o tužbenom zahtjevu apelanta u granicama kako ga je apelant postavio prema tuženom, pazeći po službenoj dužnosti na pravilnu primjenu materijalnog i procesnog prava, pozivajući se pritom na relevantne odredbe Zakona o parničnom postupku i Zakona o radnim odnosima i plaama, naveli jasne i argumentovane razloge u vezi s neosnovanošću apelantovog tužbenog zahtjeva. Stoga, Ustavni sud smatra da su redovni sudovi dali detaljna i jasna obrazloženja koja se ne mogu smatrati proizvoljnim.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-1683/15 od 20. decembra 2017. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Naknada štete

Nema kršenja prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercego-

vine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, kao ni prava na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je Vrhovni sud, koji je donio konačnu odluku u ovom predmetu, uvažio žalbu prvotuzene i preinačio nižestepene presude utvrdiviši da shodno relevantnom zakonskom okviru Federacije BiH nije pasivno legitimisana u konkretnom slučaju da u smislu odredbama čl. 173 i 174 Zakona o obligacionim odnosima apelantima naknadi nastalu štetu.

Iz obrazloženja:

U vezi s primjenjivošću člana 6 stav 1 Evropske konvencije na predmetni postupak Ustavni sud podsjeća da prema sopstvenoj praksi: „Pravo na naknadu štete u traženom iznosu predstavlja pravo privatnog karaktera i, kao takvo, građansko pravo na koje se primjenjuju standardi pravičnog suđenja“ (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP-428/04 od 23. marta 2005. godine, stav 22, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 32/05).

Ustavni sud zapaža da se sporno pitanje tiče pasivne legitimacije prvotuzene Federacije BiH za nastalu štetu koju apelanti potražuju, koja im je pričinjena u štetnom događaju tokom ratnih dešavanja u BiH. Ustavni sud takođe zapaža da su nižestepeni sudovi, Opštinski i Kantonalni, odgovornost prvotuzene Federacije BiH za nastalu štetu utemeljili na primjeni odredaba člana 173 i 174 Zakona o Obavještajno-sigurnosnoj agenciji Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 12/04). Ustavni sud takođe zapaža da takav stav zastupaju i apelanti smatrajući da je upravo stav nižestepenih sudova zakonit i ispravan, a da je Vrhovni sud proizvoljno primijenio citirane odredbe na njihovu štetu. Ustavni sud, uz to, zapaža da su nižestepeni sudovi odbili tužbeni zahtjev u odnosu na drugotuzenu OSA-u smatrajući da ona nije pasivno legitimisana u konkretnom slučaju, pri čemu apelanti reviziju nisu izjavili kako bi, eventualno, osporili taj dio odlučanja nižestepenih sudova, koji je u tom dijelu postao pravosnažan.

Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud, za razliku od nižestepenih sudova, odlučujući o reviziji prvotuzene Federacije BiH, zaključio da je osnovan prigovor nedostatka pasivne legitimacije na strani Federacije BiH za što je, prema ocjeni Ustavnog suda, dato detaljno i relevantno obrazloženje. U vezi s datim obrazloženjem Ustavni sud zapaža da je Vrhovni sud prilikom odlučivanja imao u vidu propise koji su regulisali organizaciju rada sigurnosno obavještajnih službi u vrijeme kada je šteta nastala (avgust 1994. godine) do podnošenja tužbe (mart 1999. godine), te je u vezi s tim detaljno razmotren status SDB, kao organizacione službe (budući da je vozač koji je skrivio saobraćajnu nezgodu bio službenik te službe) u okviru MUP-a Republike BiH koji je imao svojstvo pravnog lica, a sve to je dovedeno u kontekst relevantnih odredaba Ustava Bosne i Hercegovine (član I/1) koje govore o pravnom kontinuitetu Republike BiH.

Ustavni sud takođe zapaža da je Vrhovni sud, između ostalog, razmotrio i hronologiju formiranja sigurnosnih agencija na teritoriji BiH počev od 1996. godine kada je formirana Agencija za istraživanje i dokumentaciju (AID BIH), kao državni organ (član 2 stav 1 Zakona o Agenciji za istraživanje i dokumentaciju), do 2002. godine (nakon štetnog događaja) kada je privremeno formirana entitetska agencija na području Federacije BiH koja je 2004. godine obuhvaćena jedinstvenom državnim agencijom OSA BiH. Ustavni sud takođe zapaža da se Vrhovni sud osvrnuo i na odredbu člana 102 Zakona o obavještajno-sigurnosnoj agenciji BiH smatrajući da, suprotno stajalištu nižestepenih sudova, nije primjenjiva u konkretnom slučaju jer se ona, prema ocjeni Vrhovnog suda, odnosi na obaveze agencija koje su nastale nakon njihovog formiranja (2002. godina).

Ustavni sud, imajući u vidu sadržaj relevantnih odredaba na koje se Vrhovni sud pozvao prilikom odlučivanja, ne uočava arbitrarnost u njihovoj primjeni, koja bi posljedično vodila ka kršenju prava apelanata na pravično suđenje, niti se u okolnostima konkretnog slučaja obrazloženje tog suda da Federacije BiH, kao prvotuzena, nije bila u materijalnopravnom odnosu sa nastalom štetom, u smislu člana 173 i 174 Zakona o obligacionim odnosima, doima proizvoljnim.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-4965/15 od 13. marta 2018. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Ratni zločin

Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada u okolnostima konkretnog slučaja nema ništa što bi uputilo na zaključak da krivični postupak protiv apelanta, sagledan u cjelini, nije bio pravičan.

Iz obrazloženja:

Apelantovi navodi kojim dovodi u sumnju nalaz vještaka i zaključak redovnog suda detaljno su ispitani i ocijenjeni neosnovanim. Pritom, Ustavni sud zapaža da apelant ne tvrdi da mu je bila uskraćena mogućnost da unakrsno ispituje svjedoka S.M. i osporava njegov iskaz, kao i da predlaže i provede vještačenje od strane drugog vještaka grafologa. Nadalje, Ustavni sud primjećuje da se apelantovo osporavanje iskaza ostalih saslušanih svjedoka (većinom oštećenih) temelji na tvrdnji da su različito opisali njegove fizičke karakteriste, te da ove razlike nisu bile neznatne, kako su redovni sudovi, kako navodi, netačno naveli u osporenim odlukama. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da su se redovni sudovi iscrpno bavili identičnim tvrdnjama apelanta, te da su ponudili razloge i obrazloženja koja ne ostavljaju utisak proizvoljnosti. Ovo tim prije što su svjedoci već pri ispitivanju u toku istrage na predloženoj fotografiji prepoznali apelanta, te da su ga prepoznali i u sudnici. Nadalje, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi dali iscrpne razloge i obrazloženja u prilog zaključka za svaku od radnji za koje je apelant oglašen krivim, da je zaključak za svaku od radnji temeljen na brižljivoj i savjesnoj ocjeni dokaza koji su provedeni na glavnom pretresu, pa činjenica da se o pojedinim dokazima, na koje apelant ukazuje, redovni sudovi nisu izjasnili, u konkretnom slučaju ne izlazi iz okvira zakonskog ovlaštenja o slobodnoj ocjeni dokaza, odnosno diskrecione ocjene u vezi s tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu.

Ustavni sud u vezi sa ovim dijelom navoda zapaža da je apelant oglašen krivim zbog krivičnog djela ratni zločin protiv civilnog stanovništva iz člana 142 stav 1 Krivičnog zakona SFRJ ("Službeni list SFRJ", br. 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90 i 45/90) u vezi sa članom 22 istog zaklona. Članom 22 Krivičnog zakona SFRJ određeno je saizvršilaštvo kao oblik učesća u izvršenju krivičnog djela na način da je određeno da ako više lica učestvovanjem u radnji izvršenja ili na drugi način zajednički učine krivično djelo, svako od njih kazniće se kaznom propisanom za to djelo. Ustavni sud zapaža da je drugostepeni sud najprije pojasnio da je, pored ostalog, težište na zajedničkom izvršenju djela koje se ostvaruje zajedničkim učestvovanjem u samoj radnji izvršenja. Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi na temelju provedenih dokaza utvrdili da je apelant zajedno sa drugim pripadnicima Armije Republike BiH uzeo učešće u konkretno pobrojanim-opisanim radnjama u tač. 6 i 7 izreke prvostepene presude, pa činjenica da u ovim tačkama nije opisano i koje konkretne radnje i u kojoj mjeri je preduzeo apelant, već su njegove radnje cijenjene u jedinstvu sa radnjama ostalih učesnika spornog događaja, suprotno apelantovim tvrdnjama - ne ostavlja utisak proizvoljne primjene materijalnog prava.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-1036/16 od 11. maja 2018. godine)

PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE I KAŽNJAVANJE SAMO NA OSNOVU ZAKONA

Ne postoji povreda prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 st. 1 i 3 tačka d) Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer je Sud BiH u osporenoj presudi detaljno obrazložio način na koji je sve provedene dokaze doveo u vezu sa relevantnim zakonskim odredbama, a na osnovu brižljive i savjesne ocjene tih dokaza izveo zaključak da je apelant počinio krivično djelo za koje je proglašen krivim, te kada apelantovim navodima nisu dovedene u pitanje garancije iz tačke d) stava 3 člana 6 ove konvencije. Uz to, nema povrede ni člana 7 stav 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada

je apelant proglašen krivim za krivično djelo nesavjestan rad u službi iz člana 224 stav (2) u vezi stava (1) Krivičnog zakona BiH koje je upotpunjeno relevantnim odredbama Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu i Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela, a koji materijalni propisi su bili u primjeni u vrijeme izvršenja krivičnog djela za koje je apelant proglašen krivim.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud zapaža da je tokom postupka pred prvostepenim vijećem Suda BiH proveden veliki broj dokaza koje su predložili odbrana i Tužilaštvo, koji su cijenjeni pojedinačno i u međusobnoj vezi, pri čemu nije izostala analiza provedenih dokaza, o čemu se detaljno izjasnio u obrazloženju presude, te je van razumne sumnje utvrđeno da je apelant počinio krivično djelo za koje ga je proglasilo krivim, dajući za svoj stav jasno i argumentovano obrazloženje koje se ne doima proizvoljnim kako u segmentu činjeničnog utvrđenja tako i u segmentu primjene materijalnog i procesnog prava. Iz obrazloženja osporenih presuda Ustavni sud nije mogao zaključiti da je prekršena odredba člana 281 Zakona o krivičnom postupku BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13) koja propisuje na kojim dokazima se presuda zasniva. Naime, u konkretnom slučaju u obrazloženju osporene presude prvostepenog vijeća Suda BiH iscrpno su pobrojani dokazi koje je sud proveo na glavnom pretresu, ukazano je na kojim od provedenih dokaza je presuda zasnovana, u pogledu ovih dokaza nije izostala brižljiva i savjesna ocjena kako pojedinačno tako i u vezi s drugim dokazima, te su data obrazloženja i razlozi zbog kojih je svaki od ovih dokaza prihvaćen, odnosno zbog čega mu je poklonjena vjera.

Nadalje, apelant tvrdi da je pogrešan zaključak suda u vezi sa „odlučnim činjenicama“ u predmetnom postupku što je omogućilo proizvoljnu primjenu materijalnog prava. S tim u vezi Ustavni sud ističe da je apelantu stavljeno na teret da je počinio krivično djelo nesavjestan rad u službi iz člana 224 stav (2) u vezi stava (1) Krivičnog zakona BiH („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15, 40/15). Ustavni sud zapaža da je Sud BiH istakao da je, u predmetnom postupku Tužilaštvo trebalo dokazati i da je dokazalo da su ispunjenja sva bitna obilježja tog krivičnog djela, odnosno odlučne činjenice koje su bile relevantne za to utvrđenje, i to: 1. da je apelant imao svojstvo službene, odnosno odgovorne osobe u institucijama BiH, 2. da je prekršio odredbe člana 11 Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ broj 36/08), kao i odredbe čl. 3, 8 i 21 Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu („Službeni glasnik BiH“ br. 27/04, 63/04, 35/05, 49/09 i 40/12) i da je tokom postupka dokazano da je usljed nesavjesnog postupanja apelanta, odnosno njegovog odbijanja pružanja tražene pomoći na zahtjev Direkcije, nastupila imovinska šteta koja prelazi iznos od 10.000,00 KM.

Ustavni sud zapaža da je Apelaciono vijeće, imajući u vidu sve okolnosti konkretnog slučaja, te zakonski opis i elemente krivičnog djela nesavjestan rad u službi iz člana 224 stav (2) u vezi stava (1) Krivičnog zakona BiH, na osnovu sveukupne ocjene izvedenih dokaza, ocjenjujući ih kako pojedinačno, tako i u njihovoj međusobnoj povezanosti, zaključilo da su u apelantovim radnjama sadržana sva bitna obilježja krivičnog djela za koje se tereti, zbog čega ga je proglasilo krivim. Ustavni sud zapaža da je Apelaciono vijeće u svojoj presudi dalo jasna i precizna objašnjenja utvrđenog činjeničnog stanja, uključujući i detaljno objašnjenje u vezi sa apelantovom obavezom postupanja, te u vezi sa drugim okolnostima bitnim za postojanje elemenata krivičnog djela i apelantove krivice, koje ni u jednom dijelu ne izgleda proizvoljno ili neprihvatljivo samo po sebi.

U konkretnom slučaju, apelant je proglašen krivim za krivično djelo nesavjestan rad u službi iz člana 224 stav (2) u vezi stava (1) koje je u vrijeme izvršenja tog krivičnog djela bilo propisana odredbama Krivičnog zakona BiH. Dalje, Ustavni sud zapaža da su redovni sudovi istakli da je evidentno da se radi o blanketnom pravnom propisu, koji je u konkretnom slučaju, prema činjeničnom opisu, upotpunjen odredbama Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu i Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine,

odnosno članom 8 stav 1 tač. c) i e) u vezi sa članom 3 stav 1 tačka 1) i članom 21 st. 1 i 2 Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu i članom 11 Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela i o agencijama za podršku policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine, kojim je uspostavljena nesumnjiva, jasna i nedvosmislena obaveza direktora SIPA, kao i drugih organa, da pruže pomoć Direkciji kada ona to zahtijeva. Radi se dakle, o upotpunjujućim propisima, odnosno normama, koje propisuju određenu obavezu apelanta. Slijedi da je apelant proglašen krivim za krivično djelo koje je bilo propisano u zakonu u vrijeme počinjenja, te da su stoga apelantovi navodi o kršenju člana 7 Evropske konvencije – neosnovani, jer je u konkretnom slučaju primijenjeni materijalni propis koji su važili u vrijeme izvršenja krivičnih djela.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP- 4441/15 od 10. aprila 2018. godine)

PRAVO NA PRIVATNI ŽIVOT

Nije došlo do kršenja prava na ugled apelanata iz člana II/3f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada je miješanje u pravo na poštovanje ugleda apelanata bilo proporcionalno legitimom cilju zbog čega je uspostavljena pravična ravnoteža između dva jednako zaštićena prava (prava na ugled i prava na slobodu izražavanja).

Iz obrazloženja:

Ustavni sud prije svega zapaža da su apelanti u vrijeme objavljivanja spornog izražavanja bili profesori u srednjoj školi u Višegradu. Dakle, Ustavni sud primjećuje da se u konkretnom slučaju radilo o osobama koje u maloj sredini kakav je Višegrad kao prosvjetni radnici (profesori) uživaju ugled i čast kako među đacima u školi u kojoj rade tako i među građanima u sredini u kojoj žive.

Razmatrajući pravnu prirodu spornog izražavanja Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju prevladava vrijednosni sud a ne činjenice, čija bi se istinitost mogla dokazivati u predmetnom postupku. Naime, po mišljenju Ustavnog suda sporno izražavanje ne predstavlja činjenice u smislu Zakona o zaštiti od klevete, već vrijednosni sud zasnovan na činjeničnim osnovama, a kako su to u suštini utvrdili redovni sudovi. S tim u vezi, Ustavni sud smatra da u vrijeme objavljivanja spornog izražavanja tuženi nije bio u mogućnosti da na jasan i nedvosmislen način putem određenih materijalnih dokaza utvrdi istinitost spornog izražavanja a što takvom izražavanju oduzima karakter činjenica koje se mogu dokazati. Dakle, tuženi u okolnostima konkretnog slučaja nije mogao u skladu s razumnim standardom dokazivanja utvrditi istinitost spornog izražavanja zbog čega sporno izražavanje predstavlja vrijednosni sud, a ne činjenice. Pri tome, Ustavni sud naglašava da čak i kada su u pitanju i neistinite informacije, to ne znači da je osoba koja je objavila te informacije automatski odgovorna za klevetu, naročito kad su u pitanju mediji koji objavljuju tvrdnje o javnim ličnostima.

U vezi sa pitanjem ima li miješanje u pravo na ugled apelanata legitiman cilj od javnog ili opšteg interesa, odnosno da li je predmetno miješanje bilo neophodno u demokratskom društvu, Ustavni sud smatra da se javni interes u konkretnom slučaju ogleda u zaštiti ugleda svakog fizičkog lica od iznošenja ili pronošnja neistinitih činjenica na način da se to lice identifikuje trećem licu, a u smislu Zakona o zaštiti od klevete („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 37/01). Nadalje, odredba člana 200 Zakona o obligacionim odnosima („Službeni list SFRJ“, br. 29/78, 39/85, 46/85 i 57/89 i „Službeni glasnik Republike Srpske“, br. 17/93, 3/96 i 39/03) ima za cilj ostvarivanje satisfakcije, odnosno namirenje odgovarajuće nematerijalne štete na ime povrede određenih prava, koju su počinili drugi, što svakako predstavlja legitiman cilj (vidi, *mutatis mutandis* Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 1625/07 od 2. decembra 2009. godine, dostupna na www.ustavnisud.ba, stav 34).

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-4432/15 od 31. januara 2018. godine)

PRAVO NA SLOBODU IZRAŽAVANJA

Postoji povreda prava na slobodu izražavanja iz člana II/3h) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 10 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda kada su redovni sudovi propustili da ocijene da li je u okolnostima konkretnog slučaja postojao legitimni interes da se lokalna zajednica obavijesti o evidentnim problemima koji su izneseni u spornom tekstu, čija je istinitost osporenim presudama djelimično potvrđena, kao i da sporno izražavanje (u drugom dijelu) dovedu u kontekst relevantnih odredaba Zakona o zaštiti od klevete, onih koje propisuju odgovornost za klevetu i izuzetke od ove odgovornosti, te standarda uspostavljenih u odredbi člana 10 ove konvencije. Time su prekoračili granice „slobodne procjene“ koju, u smislu člana 10 ove konvencije, apelant uživa, što je rezultiralo miješanjem u pravo apelanta na slobodu izražavanja koje u okolnostima konkretnog slučaja nije bilo nužno u demokratskom društvu.

Iz obrazloženja:

U okolnostima konkretnog slučaja postavlja se pitanje da li su činjenice iz cjelokupnog spornog teksta dovedene u kontekst svih ostalih relevantnih kriterija navedenih u stavu 34 ove odluke, te materijalnih odredaba iz člana 5 Zakona o zaštiti od klevete („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 37/01) kojima je propisana odgovornost za klevetu i izuzetaka od ove odgovornosti koji su propisani u članu 6 Zakona o zaštiti od klevete kao *lex specialis* u odnosu na druge odredbe. Navedenim odredbama je, između ostalog, propisano da odgovornost postoji ako su neistinite činjenice iznesene namjerno ili usljed nepažnje (postojanje svijesti), odnosno da ova odgovornost ne postoji ako je izražavanje u suštini istinito i razumno. U tom smislu, Ustavni sud primjećuje da u postupku pred redovnim sudovima nije bilo sporno da su pojedini navodi iz spornog teksta bili istiniti (curenje fekalne vode na put), a pojedini, koji se tiču istog događaja, zbog toga što ih apelant nije na adekvatan način dokazao (da tužilac u fizičkom smislu duže od deset godina đubre istovara na put), ocijenjeni su kao očigledno neistiniti.

Ustavni sud nije mogao ocijeniti da su se redovni sudovi, pri evidentnoj potrebi koja dopušta pokretanje pitanja o eventualnom kvalitetu rada komunalnih i veterinarskih službi, uopšte bavili spornim izražavanjem u vezi s kriterijima uspostavljenim u materijalnim odredbama Zakona o zaštiti od klevete i standardima uspostavljenim u članu 10 Evropske konvencije (status tužioca, javni interes, prihvatljiva kritika ...), budući da su tvrdnje tužioca, čiji status i društveni položaj u osporenim presudama nisu definisani, pa, prema tome, i osnov tužbenog zahtjeva (u jednom dijelu) za naknadu štete učinjene klevetom, prihvaćene isključivo zbog nedostatka adekvatnog dokaza na okolnost tvrdnji koje je apelant iznio u jednom dijelu spornog teksta iz čega je proizašao zaključak o njegovoj očiglednoj neistinitosti, odnosno učinjenoj kleveti.

Ustavni sud smatra da su redovni sudovi, propuštajući da razjasne da li je u okolnostima konkretnog slučaja postojao legitimni interes da se lokalna zajednica obavijesti o evidentnim problemima koji su izneseni u spornom tekstu, čija je istinitost osporenim presudama djelimično potvrđena, kao i da sporno izražavanje (u drugom dijelu) dovedu u širi kontekst (postojećeg problema u vezi sa odlaganjem i isticanjem nečistoća na put) relevantnih odredaba Zakona o zaštiti od klevete, dakle, onih koje propisuju odgovornost za klevetu i onih koje propisuju izuzetke od ove odgovornosti i standarda uspostavljenih u odredbi člana 10 Evropske konvencije - prekoračili granice „slobodne procjene“ koju, u smislu člana 10 Evropske konvencije, apelanti uživaju. Iz navedenog proizlazi da, u smislu prakse Evropskog suda za ljudska prava (*mutatis mutandis*, Šabanović protiv Crne Gore, presuda od 31. maja 2011. godine, stav 42), u svjetlu „ovog prilično ograničenog pristupa cijeloj stvari, teško da se može reći da razlozi koje su naveli domaći sudovi mogu da se smatraju relevantnim i dovoljnim“.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-1848/15 od 27. februara 2018. godine)

PRAVO NA IMOVINU

Postoji kršenje prava na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u situaciji kada osporenom odlukom, koja je utemeljena na zakonu i donesena u javnom interesu, nije postignuta pravična ravnoteža između zaštite apelantičine imovine i zahtjeva javnog interesa.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud, podržavajući praksu u predmetima br. AP 1205/08 i AP 726/15, u kojima su redovni sudovi utvrdili da su apelanti zaključili pravno valjane ugovore o kupoprodaji vojnih stanova u smislu člana 39 Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo („Službene novine Federacije BiH“ br. 27/97, 11/98, 22/99, 27/99, 7/00, 32/01, 61/01, 15/02, 54/04, 36/06, 45/07, 72/08, 23/09 i 5/10), te da umjesto povrata stana u posjed i upisa vlasništva u zemljišne knjige imaju pravo na naknadu od Federacije BiH, utvrđenu u skladu sa relevantnim zakonom - smatra da se u konačnici položaj apelantice svodi na položaj apelanata u citiranim predmetima. Naime, iz činjenica predmeta proizilazi da je osporenom odlukom redovnog suda došlo do miješanja u pravo na imovinu apelantice, da je to miješanje utemeljeno na zakonu i da služi legitimnom cilju, te da apelantica u smislu relevantnih odredbi materijalnog prava ima pravo na naknadu. Iz navedenog proizilazi da u datim okolnostima konkretnog slučaja nema proizvoljnosti u stavu redovnog suda da apelantičin zahtjev treba odbiti.

Međutim, Ustavni sud naglašava da je imao u vidu da su u međuvremenu relevantne odredbe člana 39e st. 3 i 4 Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, shodno Rješenju Ustavnog suda broj U-15/11 od 16. januara 2013. godine, prestale da važe 13. februara 2013. godine. U vezi s navedenim, Ustavni sud zapaža da je, uvažavajući i činjenicu prestanka važenja relevantnih odredaba, u više svojih odluka utvrđivao povredu prava na imovinu i odluke dostavljao Vladi Federacije BiH radi osiguranja ustavnih prava apelanata u skladu sa standardima iz Odluke broj U-15/11 (vidi, Ustavni sud, Odluka broj AP-4021/11 od 7. oktobra 2014. godine, tačka 30 i Odluka broj AP-4828/11 od 18. decembra 2014. godine, tačka 32, dostupne na www.ustavnisud.ba).

Dovodeći navedeno u vezu sa činjenicama apelantičinog slučaja iz kojih proizilazi da je apelantica u konkretnom slučaju vodila postupak pred redovnim sudovima koji je rezultirao osporenim odlukama, te imajući u vidu da apelantici nesporno pripada pravo na naknadu, ali da su odredbe Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, kojim je utvrđena visina naknade, prestale da važe i da bi, zapravo, na apelanticu bio stavljen pretjeran teret da pokreće novi parnični postupak radi utvrđivanja visine te naknade, odnosno narušen princip proporcionalnosti miješanja u pravo na imovinu apelantice, Ustavni sud, slijedeći vlastitu praksu, zaključuje da je u okolnostima konkretnog slučaja svrsishodno, odnosno u najboljem interesu apelantice, da ovu odluku dostavi Vladi Federacije BiH kako bi apelantici osigurala prava u skladu sa standardima Odluke Ustavnog suda BiH broj U-15/11.

(Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-93/16 od 23. aprila 2018. godine)

PRAVO NA IMOVINU I PRAVO NA PRAVIČNO SUĐENJE

Prekršeno je apelantičino pravo na imovinu iz člana II/3k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, te pravo na pristup sudu kao dio prava na pravično suđenje iz člana II/3e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6 stav 1 ove konvencije, u situaciji kada je apelantica obavezana da plati troškove Pravobranilaštvu Republike Srpske, koje je zastupalo Republiku Srpsku kao tuženu u postupku za naknadu nematerijalne štete koju je apelantica pretrpjela kao žrtva ratnog zločina, zato što u okolnostima konkretnog slučaja takva odluka suda predstavlja neproporcionalan i pretjeran teret za apelanticu.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud ističe da član 6 stav 1 Evropske konvencije daje svakome pravo da sudu podnese bilo kakvu tužbu u vezi sa svojim građanskim pravima i obavezama. Shodno tome, ova odredba sadrži i „pravo na sud“, pri čemu pravo na pristup sudu, koje podrazumijeva pravo na pokretanje sudskih postupaka pred sudom u građanskopravnim predmetima, predstavlja jedan aspekt tog prava. Pravo na pristup sudu nije apsolutno, već može biti podvrgnuto ograničenjima. Kako je Evropski sud za ljudska prava ukazao u svojoj praksi, ograničenja ovog prava su dopuštena s obzirom na to da pravo na pristup sudu „po samoj svojoj prirodi traži da ga država uredi, a to može varirati u smislu vremena i mjesta, u skladu sa potrebama i sredstvima zajednice i pojedinca. Takođe, države ugovornice uživaju određenu slobodu procjene pri utvrđivanju takvih pravila, ali ona ne smiju biti takva da ograniče pristup pojedinca sudu na takav način ili u takvoj mjeri u kojoj bi bila narušena sama bit ovog prava. Stoga, ograničenje prava na pristup sudu neće biti spojivo sa članom 6 stav 1 Evropske konvencije ako se njime ne nastoji ostvariti legitiman cilj i ako ne postoji razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se nastoji postići (*Cindrić i dr.*, tač. 116 i 117 sa daljnjim referencama i, *mutatis mutandis*, Ustavni sud, Odluka o dopustivosti i meritumu broj AP 774/04 od 20. decembra 2005. godine, tač. 417 i 418, objavljena u „Službenom glasniku BiH“ broj 39/06).

U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da se nalog apelantici da plati pune troškove zastupanja Republike Srpske, prema advokatskoj Tarifi, može tumačiti kao ograničenje koje narušava pravo na pristup sudu (vidi, *Cindrić i dr.*, tačka 119 sa daljnjim referencama). U vezi s tim, Ustavni sud ukazuje da je već kod ispitivanja prava na imovinu utvrdio da pravilo da onaj ko izgubi spor plaća troškove postupka suprotnoj strani - teži legitimnom cilju osiguranja pravilnog funkcionisanja pravosudnog sistema i zaštite prava drugih kroz odvratanje od neosnovanih parnica i preuveličanih troškova postupka (vidi tačku 39 ove odluke). Takođe, što se tiče pitanja da li je ovakvo ograničenje proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići, Ustavni sud upućuje na svoja utvrđenja u odnosu na član 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Na istom osnovu, po kojem je utvrdio povredu člana 1 Protokola broj 1 u konkretnom slučaju, Ustavni sud ponovo ističe da nalog apelantici da snosi puni iznos troškova Pravobranilaštva Republike Srpske, kao zastupnika tužene Republike Srpske u konkretnom postupku, koji su određeni po advokatskoj Tarifi, predstavlja neproporcionalno ograničenje apelantičinog prava na pristup sudu.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP-1101/17 od 22. marta 2018. godine*)

PRAVO NA IMOVINU, PRAVO NA ZABRANU PODVRGAVANJA NEHUMANOM KAŽNJAVANJU I KAŽNJAVANJE SAMO NA OSNOVU ZAKONA

Nije došlo do povrede prava na imovinu iz člana II/3k) Ustava BiH i člana 1 Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda jer je miješanje u pravo na imovinu apelanta bilo u skladu s zakonom, slijedilo je legitiman cilj i razuman odnos „proporcionalnosti“ između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Takođe, nema povrede člana II/3b) Ustava BiH i člana 3 Evropske konvencije kada apelant nije ponudio dokaze o tome da se u konkretnoj situaciji radi o zadiranju, odnosno naku na apelantov fizički ili psihički integritet koji prelazi granice minimalnog stepena intenziteta koji bi u smislu navedenih standarda pokretao pitanje kršenja prava apelanta na zabranu podvrgavanja mučenju, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju.

Iz obrazloženja:

Ustavni sud ukazuje da su osporene odluke utemeljene na odredbama člana 36 stav 1 tačka 3 i člana 37 stav 1 tačka 2 Zakona o pravima branilaca i članova njihovih porodica („Službene novine Federacije BiH“ br. 33/04, 56/05, 70/07 i 9/10). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da su organi uprave i redovni sud u osporenim odlukama dali jasno i precizno obrazloženje svojih sta-

vova u vezi s primjenom citiranih zakonskih odredbi, a koje ne izgleda proizvoljno ili neprihvatljivo. Pritom, Ustavni sud ukazuje da je Zakon o pravima branilaca i članova njihovih porodica objavljen u službenom glasilu, dakle dostupan je građanima, te da na jasan i precizan način reguliše pitanje ostvarivanja prava branilaca. Ustavni sud u obrazloženjima osporenih odluka ne vidi bilo kakvu proizvoljnost u primjeni relevantnih zakonskih odredbi koje su transparentne i jasne, te stoga proizlazi da je „miješanje“ u apelantovo pravo na imovinu izvršeno u skladu sa zakonom. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju proizlazi jasna pravna osnova za miješanje u apelantovu imovinu, te da je predmetno miješanje bilo u skladu s zakonom.

Nadalje Ustavni sud smatra da utvrđivanje prestanka prava apelanta prema Zakonu o pravima branilaca i članova njihovih porodica služi legitimnom cilju u opštem interesu. Najprije Ustavni sud ističe da Zakon o pravima branilaca i članova njihovih porodica (član 1) uređuje uslove i način sticanja posebnih prava ratnih vojnih invalida, članova porodice poginulih, umrlih i nestalih boraca, demobilisanih boraca, odnosno lica zaslužnih u odbrambeno-oslobodilačkom ratu. S tim u vezi, Ustavni sud zapaža da je cilj zakonodavca bio osigurati posebna prava onim borcima koji su se iskazali u odbrani i oslobađanju BiH u kojoj su tokom rata počinjeni brojni ratni zločini, a koji su pri tome poštovali najviše vrijednosti obaveze učešća u ratu, čast i dužnost lojalnosti Oružanim snagama, pri čemu nisu prekršili pravila međunarodnog humanitarnog prava (čija je svrha zaštita žrtava rata i regulisanje načina na koji se vode neprijateljstva).

Nadalje Ustavni sud zapaža da je zakonodavac napravio različit zakonski tretman boraca time što je propisao da prava prema Zakonu o pravima branilaca i članova njihovih porodica nemaju borci koji su pravosnažno osuđeni za ratne zločine protiv čovječnosti i međunarodnog prava, dakle ona lica koji su prekršila pravila međunarodnog humanitarnog prava priznata u svim civilizovanim narodima. U pogledu različitog tretmana pojedinih boraca, Ustavni sud nadalje treba odgovoriti da li takav različit tretman nameće prevelik teret na apelanta. Odnosno Ustavni sud treba odgovoriti na pitanje da li je miješanje u imovinu apelanta proporcionalno legitimnom cilju koji se želi postići. Analizirajući u konkretnom slučaju potrebu zaštite apelantovog prava na imovinu i potrebu da se slijedi legitiman cilj u opštem interesu, Ustavni sud zaključuje da osporenim odlukama nije stavljen prekomjeran teret na apelanta radi ostvarivanja zakonitog cilja, te da time nije doveden u drugačiji položaj od drugih koji se nalaze u istoj situaciji.

U vezi sa navodima apelanta o povredi prava iz člana 3 Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža da je sam apelant istakao da država nije apelantu nanijela direktno bilo kakvu fizičku ili psihičku bol. Nadalje, Ustavni sud zapaža da apelant u odnosu na osporena rješenja nije ponudio dokaze o tome da se u konkretnoj situaciji radi o zadiranju, odnosno ataku na apelantov fizički ili psihički integritet koji prelazi granice minimalnog stepena intenziteta koji bi, u smislu navedenih standarda, pokretao pitanje kršenja prava apelanta na zabranu podvrgavanja mučenju, neljudskom ili ponižavajućem postupku ili kažnjavanju. Stoga, Ustavni sud navedene tvrdnje apelanta odbija kao neosnovane.

Apelant smatra da mu je u konkretnom slučaju povrijeđeno i pravo na zabranu retroaktivnog kažnjavanja budući da oduzimanje osporenim rješenjima utvrđenih građanskih prava, kao posljedice izvršenja krivičnog djela za koje je apelant osuđen, predstavlja upravno-pravnu ili građansko-pravnu sankciju zbog izvršenja krivičnog djela. Kako apelant, u vrijeme izvršenja krivičnog djela, kada je na snazi bio Zakon o osnovnim pravima vojnih invalida i porodica palih boraca, nije mogao predvidjeti ovu sankciju jer nije bila ni predviđena, samim tim, po mišljenju apelanta, radi se o retroaktivnom kažnjavanju zabranjenom članom 7 Evropske konvencije.

U odnosu na navode apelanta da se u konkretnom slučaju radi o upravno-pravnoj, odnosno građanskoj sankciji, Ustavni sud ističe da su osporene upravne odluke donesene u postupku njihove revizije propisane zakonom, pri čemu je utvrđivano da li apelant ispunjava zakonske uslove za ostvarivanje određenih socijalnih prava prema Zakonu o pravima branilaca. S tim u vezi, Ustavni sud smatra da osporene odluke nemaju kazneni cilj, odnosno ne ulaze u koncept „kazne“, niti obim kazne za počinjeno krivično djelo (*Del Rio Prada protiv Španije*) u smislu značenja i navedenih standarda člana 7 Evropske konvencije. Stoga, Ustavni sud navode apelanta o retroaktivnom kažnjavanju u konkretnom slučaju smatra neosnovanim.

(*Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj AP- 668/15 od 22. marta 2018. godine*)